ONTVANGEN 13 APR. 2004

VOOR EENSLUIDENDE CONFORMITEIT
DE GRIFFIER VAN DE RECHTBANK TE AMSTERDAM

NSCR

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

>

Mr. D. Radder
Rechter-commissaris in strafzaken
Rechtbank Amsterdam
Postbus 84500
1080 BN Amsterdam

Prof.dr. P.J. van Koppen

Datum: 5 april 2004

Telefoon: 071 527 8513
Fax: 071-5278537
E-mail: VanKoppen@nscr.nl

Referentie:

Betreft: Strafzaak L.F. Hagemann (rc-nummer 13/127013-02)

Geachte heer Radder,

Bij brief van 4 februari 2004 gaf u mij opdracht rapport uit te brengen in de strafzaak tegen L.F. Hagemann. Tevens zond u mij een, naar ik aanneem, kopie van het complete dossier. Op 27 februari 2004 zond u mij de vragen, afkomstig van de verdediging, die ik geacht wordt te beantwoorden.

Ik bezocht één zitting van het Hof Amsterdam in deze zaak. Ik verzocht u tevens mij de banden te zenden van de uitzendingen van Peter R. de Vries en van Opsporing Verzocht over deze zaak.

Beperkingen

Mijn opmerkingen over de getuigenverklaringen zullen steeds waarschijnlijkheidsoordelen betreffen en zijn gebaseerd op de stand van de kennis over getuigenverklaringen in de psychologie.[1] Ik kan derhalve bijvoorbeeld iets zeggen over hoe waarneming in het algemeen plaats vindt, onder welke omstandigheden daarbij fouten gemaakt worden, welke elementen van belang zijn voor het beoordelen van een verklaring en welke factoren in de onderhavige zaak daarbij relevant kunnen zijn. Het oordeel over de waarde die uiteindelijk aan een verklaring moet worden gehecht, behoort uiteraard tot de uitsluitende competentie van het Hof.

Vraagstelling

Aan mij worden de volgende vragen voorgelegd:

1. Wat kunt u zeggen over de betrouwbaarheid/geloofwaardigheid van de verklaringen afgelegd door mevrouw R. van der Meer, mevrouw W. van Wijk, de heer M. Akkerman en de heer B. Wetzels?
2. Wat kunt u (meer in het bijzonder) zeggen over de betrouwbaarheid/geloofwaardigheid van de verklaring van mevrouw Wil van Wijk, afgelegd ongeveer 18 jaren na datum delict?
3. In hoeverre kunnen verklaringen van getuigen in dit dossier beïnvloed zijn door de tv-uitzendingen van Peter R. de Vries? (Hierbij graag speciale aandacht voor het feit dat bij de reconstructie gebruik werd gemaakt van een persoon die (zeer) sterk leek op Louis Hagemann).

---

1. Zie voor een overzicht P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.) (2002) *Het recht van binnen: Psychologie van het recht*. Deventer: Kluwer.

NSCR

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

Context

Hagemann wordt ervan verdacht dat hij op 4 maart 1984 mevr. C.A. Bolhaar en haar twee kinderen, Sharon Haïm en Donna Haïm, om het leven heeft gebracht. De verdachte ontkent.

De verklaring van de getuige Van Wijk lijkt relevant omdat zij zegt dat Hagemann plotseling op maandag 5 maart haar huis binnenkwam en een paar dagen bij haar wilde blijven, omdat de politie hem zocht. Voorts verklaart zij dat hij Van Wijk gevraagd zou hebben om een bloedvlek uit zijn spijkerjas te wassen en dat Hagemann in haar tuin iets verbrand heeft.

Renetta van der Meer is tussen 1996 en 1998 vriendin van Hagemann geweest, hoewel dat met veel conflicten gepaard is gegaan. Tijdens een van de ruzies zou Hagemann haar verteld hebben dat hij iemand in stukken heeft gesneden en dat hij een wijf met koters had vermoord.

Wetzels zat samen met Hagemann gedetineerd. Aan hem zou Hagemann verteld hebben dat hij "een vrouw met twee koters het licht had uitgeblazen."

Aan Akkerman zou Hagemann verteld hebben hoe hij Corina Bolhaar en haar twee kinderen om het leven heeft gebracht.

Bespreking vraagstelling

De verdediging vraagt mij, via de rechter-commissaris, uitspraken te doen of de betrouwbaarheid / geloofwaardigheid van de verklaringen van vier getuigen. Die vraag is niet, of in ieder geval niet zonder meer, te beantwoorden. Daarbij speelt het volgende een rol.

Aan verklaringen van getuigen kan een drietal aspecten worden onderscheiden: de validiteit, de betrouwbaarheid en de geloofwaardigheid. De validiteit betreft de kwestie in welke mate de verklaring overeenkomt met hetgeen in het verleden heeft plaatsgevonden; het waarheidsgehalte van een verklaring derhalve. De betrouwbaarheid gaat over de mate waarin de getuige in opeenvolgende verklaringen hetzelfde verhaal vertelt; de consistentie van de verklaring derhalve. Er bestaat een zekere relatie tussen validiteit en betrouwbaarheid. Bij een getuige die steeds wisselende verklaringen aflegt, kan achteraf niet meer vastgesteld worden welke verklaring de juiste is en of één van de verklaringen überhaupt juist is. Een onbetrouwbare getuige is in die zin per definitie een niet valide getuige. Als een getuige echter consistent verklaart, betekent dat niet dat de verklaring ook valide, dat wil zeggen waarheidsgetrouw is. Een gelogen verklaring kan immers ook zeer consistent worden afgelegd.

Ik ga ervan uit dat de verdediging niet zozeer een antwoord wil op de vraag op de verklaringen betrouwbaar zijn, maar wat ik zou kunnen zeggen over de validiteit van die verklaringen. Ik zal de vraag ook in die zin opvatten.

Maar ook daarbij kan een kwalificatie gemaakt worden. Gelogen verklaringen van getuigen bestaan slechts zelden uitsluitend uit leugens, maar vormen een mengeling van waarheid en leugen. Getuigen die daarentegen hun best doen om een waarheidsgetrouwe verklaring af te leggen, maken daarbij meestal ook fouten. Die fouten kunnen variëren van weinig relevant voor de door de rechter te beantwoorden vragen dan wel betrekking hebben op essentiële punten. Kortom: van verklaringen kan zelden gezegd worden dat zij geheel gelogen, geheel waarheidsgetrouw of geheel (te goeder trouw) onjuist zijn. De vraag of een verklaring als geheel valide is, kan daarom niet worden beantwoord. Ik zal de vragen van de verdediging daarom opvatten in de zin dat ik zal onderzoeken welke – naar ik vermoed voor de schuldvraag relevante – delen juist of onjuist zouden kunnen zijn.

Tot slot vroeg de verdediging mij een oordeel te geven over de geloofwaardigheid van de verklaringen. Die term kan niet anders opgevat worden dat dat hij slaat op de mate waarin het Hof de verklaring zou moeten geloven, op grond van de validiteit en betrouwbaarheid van de verklaring. Als ik die vraag zou beantwoorden, zou ik treden in hetgeen aan het Hof gelaten moet worden. Dat zal ik dus niet doen.

NSCR

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

Uitzendingen Peter R. de Vries

Voor het beoordelen van de verklaringen zou relevant kunnen zijn de uitzendingen van Peter R. de Vries. Dat zou overigens niet gelden voor Van der Meer, omdat haar verklaring dateert van voor de uitzendingen.

De Vries verklaarde voor de rechtbank dat hij naar aanleiding van een tip in juli 2001 is begonnen aan de Bolhaar-zaak. Hij heeft toen Renetta van der Meer opgespoord. Zij vertelde hem uit zichzelf dat Hagemann tegen haar zei dat hij al eerder een wijf met twee koters had vermoord. Hij heeft haar niet betaald, maar wel een prepaid GSM gegeven.

Op 15 april werd in *Opsporing Verzocht* aandacht besteed aan de zaak Bolhaar. Op 25 april 2002 en op 9 mei 2002 besteedde De Vries in zijn uitzending aandacht aan de zaak Bolhaar en de Wilson-zaak. De uitzendingen zijn herhaaldelijk opnieuw uitgezonden.

De verklaringen van de vier getuigen

R. van der Meer

In het verhoor op 8 februari 2002 verklaart Van der Meer: "Tijdens een ruzie zei Louis een keer dat hij iemand aan stukjes had gesneden. [...] Ook vertelde hij mij dat al eens eerder een wijf met koters had vermoord. [...] Ik heb ook eens ook de naam van die vrouw gevraagd die hij vermoord zou hebben. Hij antwoordde mij toen: 'Corinna'." Dat is niet gebleven mij een enkele keer, want tijdens het verhoor ter terechtzitting van de rechtbank in januari 2003 zegt zij dat zij veel momenten slecht door hem behandeld is en Hagemann *meerdere keren* tegen haar heeft gezegd: "Ik heb al eens een wijf met koters vermoord." Zij heeft kennelijk nooit nader onderzoek verricht naar dat verhaal van Hagemann, want in haar verhoor op 11 maart 2002 zegt zij: "Totdat Peter R. de Vries erover begon had ik nooit van die zaak gehoord." In het verhoor door Hof op 6 februari 2004 zegt Van der Meer dat de politie haar de naam Bolhaar vertelde.

Tijdens het opsporingsonderzoek naar de verkrachting door Hagemann heeft zij hiervan kennelijk geen melding gedaan. Toch zegt zij tegen het Hof dat zij tijdens het onderzoek naar de verkrachting al over de moord op de vrouw en de twee kinderen heeft verteld aan de CID-mensen.

W. van Wijk

In het eerste verhoor op 21 maart 1984 verklaart Van Wijk dat het de laatste keer was dat zij Hagemann zag de maandag na carnaval, dus 12 maart 1984. Hij is toen drie dagen gebleven. "Ik kan mij niet voorstellen, dat Louis zoiets zou doen." "Ik heb zijn jasje nimmer gewassen." Een week later, op 28 maart 1984, wijzigt zij echter haar verklaring: Vorige verklaring was niet juist: Louis kwam reeds in de ochtenduren van maandag 5 maart 1984. Hij bleef een paar dagen, omdat de politie hem zocht. Hij heeft al die dagen op bed gelegen. "Ik heb die kleding in de tussentijd niet gewassen."

Achttien jaar later verklaart zij, op 22 april 2002: "Ik wil wel dat Louis Hagemann voor eeuwig vast komt te zitten. [...] Geef mij een pistool dan schiet ik hem zelf wel dood, dan is het klaar." Hagemann moest een krant hebben, terwijl hij normaal nooit een krant leest. Hij had bij binnenkomst zijn jas over zijn colours. "Er klopte iets niet toen hij binnenkwam."

"Ik weet ook dat Louis later via zijn advocaat mij een kaart heeft gestuurd waarop hij mij bedankt heeft dat ik nooit iets gezegd heb. [...] Hij zat toen vast en had beperkingen met post." "En ik had niet veel, ik weet nog dat ik die wasbak had en biotex en dat ik moest proberen ergens iets uit te halen. En ook dat er iets verbrand was in mijn tuin toen ik terugkwam." Dat was een spijkerjas. Zij denkt dat het bloed was. "Koud water en biotex is de enige manier om bloed uit te wassen."

In deze verklaring geeft zij derhalve de volgende volgorde: 1. proberen vlek uit jas te krijgen. 2. weggaan naar café en krant en melk halen. 3. terugkomen en ruiken dat ik tuin wat verbrand is.

In haar verklaring op 8 mei 2002 draait zij de volgorde om: Voorafgaand aan wassen de krant en melk gehaald en naar Sting. Daarna jas gewassen en toen weer naar de Sting. Daarna terugkomen

> en in tuin wat geroken. Nu is Louis ook slechts één nacht gebleven. "Ik scheet ik mijn broek. Ik was bang. [...] Toen ik klaar was met mijn verklaring [in 1984] bij de politie heb ik ook gelijk weer de Hells Angels gebeld en ik heb gezegd dat het goed was gegaan, dat ik niets gezegd had."

In haar verklaring op 23 mei 2002 twijfelt zij of het niet toch die oranje-bruine suède franjejas was die is verbrand, en dus niet het spijkerjasje.

In haar verklaring op 13 juni 2002 tegenover rechter-commissaris (in tweede deel verklaring) wijzigt Van Wijk de volgorde opnieuw: Eerst ochtendborrel gehaald en krant en melk. Toen zij terugkwam rook zij brandlucht. Zij weet niet of spijkerjas dan wel suède jas is verbrand.

Verhoor ter terechtzitting rechtbank januari 2003: Rond carnaval 1984 kwam Hagemann bij haar langs, nadat zij hem vanaf november 1983 niet meer had gezien. Hij kwam binnen en had zijn jas over zijn colours aan. Hij vroeg of zij een vlek uit de mouw van zijn jas wilde wassen. Volgens getuige was het een bloedvlek. Het uitwassen lukte niet. Toen zij later terugkwam uit de kroeg en van boodschappen doen, was er iets in de tuin verbrand. Zij was er ook op uitgestuurd door Hagemann om een krant te kopen, iets dat hij nooit leest.

Zij heeft in 1984 niet alles verklaard omdat zij bang was, zegt zij. De politie heeft haar verteld dat vriendin Pestman (p. 383-386 en door rechter-commissaris) verklaarde dat zij over de jas aan haar had verteld. Verder heeft Hagemann haar een bedankkaartje gestuurd dat zij haar mond heeft gehouden.

Pestman zegt dat Wil op een maandag De Sting binnenkwam en vertelde dat zij een jasje van Louis had moeten wassen dat onder het bloed zat.

M. Akkerman

Verhoor 30 augustus 2002: In jaren 80 heeft Hagemann een neger en Etiënne Urka neergeschoten. Akkerman was Hagemann weer tegengekomen in Demersluis. Hagemann was de hele nacht bij Corina in het huis gebleven want hij sliep wel vaker met dode mensen. Hij was tekeer gegaan met een mes. Peter Strootman zou dit kunnen bevestigen. Voorts vertelde Hagemann dat hij drie dagen met een dode vrouw onder het bed had gelegen en haar daarna met een klewang, een bijl en een moker in stukjes hakte.

Geen van de gehoorde medegedetineerden bevestigen het verhaal van Akkerman. Schwartz weigert een verklaring af te leggen, Leefveld ontkent hetgeen Akkerman vertelt en Strookman betitelt het als onzin. Broers zegt dat Hagemann niet dergelijke verhalen vertelde.

Verhoor ter terechtzitting rechtbank januari 2003: Louis was na cocaïnegebruik erg spraakzaam. Akkerman zat in 1984 met Hagemann in Demersluis. Hagemann in beperkingen. Zou toch contact hebben gehad door corrupte sociaal werker. Strookman ontkent dit.

Akkerman zegt op 28 augustus 2002 dat Hagemann onder andere Urka heeft neergeschoten.

De vrouw van Akkerman zegt dat zij aan de hand van uitzending Peter R. de Vries over de zaak spraken, terwijl Akkerman ontkent dat hij de uitzending heeft gezien.

B. Wetzels

Verklaring 11 mei 2002: verklaart uitgebreid hoe Hagemann "een Engels meisje had koud gemaakt." Over vrouw met twee koters: "Hij heeft mij niet gezegd hoe hij dat heeft gedaan."

Verklaring 14 mei 2002: In de tijd dat zij samen gedetineerd waren in Den Bosch: "Nou het is zo dat Louis mij op een gegeven moment vertelde dat hij een vrouw met kinderen op een mooie manier gedumpt heeft. [...] Ik weet niet meer hoe hij het precies gezegd heeft maar ik geloof dat hij gezegd heeft dat hij een vriendin met twee koters het licht had uitgeblazen." "Toen ik de uitzending van Peter R. de Vries zag begreep ik dat hij toen mogelijk doelde op de vrouw met de kinderen die vermoord zijn. Ik zie hem er zeker toe in staat. Ik heb door de uitzending pas gaan nadenken dat Louis gezegd had dat hij een vrouw met kinderen het licht had uitgedaan. [...] Toen besefte ik pas dat het dus echt waar was wat hij toen tegen mij gezegd had."

Verhoor door Hof op 6 februari 2004: De politie zocht hem op in de gevangenis. Iemand had het de politie verteld. Hij heeft een hekel aan Hagemann omdat Hagemann hem in september 2003

NSCR
Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

heeft laten bedreigen vlak na zijn vrijlating in Sittard. Hij kijkt geen televisie, maar wel naar Peter R. de Vries in de recreatiezaal.

Opmerkingen bij de verklaringen

In het algemeen kunnen getuigenverklaringen onjuist zijn (1) omdat de getuige niet goed heeft waargenomen dan wel achteraf het geheugen is vervormd en (2) omdat de getuige bewust een onjuiste verklaring aflegt.[2] Dat laatste kan het geval zijn omdat de getuige belang heeft bij een onjuiste verklaring, bijvoorbeeld om de verdachte een hak te zetten of uit financieel gewin.[3] Bij geen van de verklaringen van de vier getuigen kan bovendien bij voorbaat uitgesloten worden dat zij wisselende verhalen vertellen of dat zij op enig moment niet de gehele waarheid vertellen uit angst voor bedreigingen.

R. van der Meer

Van der Meer vertelt nu consistent dat Hagemann haar herhaalde malen heeft verteld dat hij een wijf met koters heeft vermoord. Zij heeft dat verhaal kennelijk niet verteld ten tijde van de aangifte van verkrachting. Zij zou dit eerder, ten tijde dat zij nog een verhouding had met Hagemann, verteld hebben aan Monique Korporaal. Dat wordt door Korporaal bevestigd, doch pas na de uitzendingen van De Vries. Zij vertelt dat zij dat contemporain verteld zou hebben aan Van Lienen. Die kan zich dat echter niet herinneren en zegt dat zij zich niet kan voorstellen dat zij zoiets zou vergeten. Daardoor geeft de verklaring van Korporaal geen bevestiging van de verklaring van Van der Meer.

Dat roept de vraag op waarom zij pas met dit verhaal is gekomen toen zij benaderd werd door de journalist De Vries en dit niet heeft verteld ten tijde van de aangifte van verkrachting. Angst voor bedreiging lijkt hiervoor geen redelijke verklaring, omdat zij dan niettemin wel aangifte van verkrachting deed. Men zou eerder verwachten dat haar verhaal over het wijf met de koters haar aangifte zou ondersteunen en er lijkt dan ook geen redelijke verklaring waarom zij dat verhaal toen niet verteld heeft. Daardoor blijft als enige verklaring over dat zij dit verhaal pas in gaan vertellen door de komst van De Vries. Daarbij zou het volgende aan de hand kunnen zijn. (1) De vragen van De Vries fungeren als de cue waarop zij zich weer herinnerde wat Hagemann haar tijdens de ruzies vertelde. (2) Zij is dit verhaal gaan vertellen omdat de komst van De Vries haar de gelegenheid bood Hagemann een hak te zetten. Het voorliggende materiaal biedt geen aanknopingspunten om uit deze twee mogelijkheden een keuze te maken.

W. van Wijk

In 1984 heeft Van Wijk niets verteld over het wassen van de jas en het verbranden in de tuin. Daarmee komt zij pas in 2002. Zij geeft dan als motief voor haar verklaring: "Ik wil wel dat Louis Hagemann voor eeuwig vast komt te zitten."

Dan geeft zij van de gebeurtenissen nogal uiteenlopende versies. Ten eerste wisselt de volgorde waarin (1) het wassen van de jas, (2) de ochtendborrel en de krant en de melk halen en (3) het ruiken dat in tuin iets verbrand is, plaats vonden. Daarnaast blijft het uit haar verklaring onduidelijk of het nu om een spijkerjas of om een suède jas ging.

Enerzijds weet Van Wijk steeds details van de gebeurtenis te melden, anderzijds vertelt zij over die details steeds wisselende versies. Dat maakt haar verklaring, in de hierboven beschreven zin, onbetrouwbaar en daarmee per definitie invalide.

Haar verklaring wordt op het eerste gezicht bevestigd door Pestman, doch zij vertelt weer dat het een spijkerjas betrof die helemaal onder het bloed zat. Dat is niet alleen een ander verhaal dan Van

---

2. Zie in het algemeen G. Wolters (2002) Herinneren door getuigen. In: P.J. van Koppen, D.J. Hessing, H. Merckelbach & H.F.M. Crombag (red.), *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (pp. 397-415). Deventer: Kluwer.

3. In de uitzending van Opsporing Verzocht werd nogal prominent gewag gemaakt van een beloning.

Wijk vertelt, maar Pestman komt daarmee ook pas in 2002. Daarmee vormt de verklaring van Pestman slechts een zwakke bevestiging van het verhaal van Van Wijk.

Voorts geeft Van Wijk zelf een motief op om een onjuiste verklaring af te leggen: zij wil dat Hagemann voor eeuwig vast komt te zitten.

M. Akkerman

Akkerman komt pas met zijn verklaring na de uitzendingen van De Vries. Hij ontkent die gezien te hebben, maar zijn vrouw zegt dat zij juist naar aanleiding van die uitzendingen erover spraken. Akkerman claimt dat Hagemann na cocaïnegebruik loslippig werd. Daarbij zouden verschillende medegedetineerden aanwezig zijn geweest, maar geen van hen bevestigt het verhaal van Akkerman.

In ieder geval op één punt is de verklaring van Akkerman evident onjuist: dat Hagemann Urka zou hebben neergeschoten.[4] De vraag is op dat ook geldt voor zijn verhaal over de moorden die Hagemann gepleegd zou hebben.

Bij Akkerman is een aantal scenario's mogelijk. (1) Hagemann zou, onder invloed, de gerelateerde verhalen aan Akkerman verteld kunnen hebben. Niet uitgesloten kan worden dat Hagemann daarbij gefantaseerd heeft over onder andere het neerschieten van Urka. Het ligt echter niet in de rede dat hij ook *en plein public* het, in de gevangenis weinig populair makende, verhaal verteld zou hebben over de moord op een vrouw en twee kinderen. Het verhaal word niet bevestigd door de genoemde medegedetineerden.[5] (2) Akkerman verzint de verhalen, bijvoorbeeld met het ook op de uitgeloofde beloning. Dat wordt ondersteund door het gebrek aan steun voor het verhaal door andere gedetineerden en doordat in ieder geval een deel van Akkermans verklaring onjuist is. Het voorliggende materiaal biedt echter te weinig gelegenheid om uit deze twee mogelijkheden te kiezen.

B. Wetzels

Ook Wetzels lijkt een motief te hebben om een onjuiste verklaring tegen Hagemann af te leggen: Hagemann zou hem in Sittard hebben laten bedreigen na zijn vrijlating. Over het hoe van zijn verklaring is Wetzels duister. Tegen het Hof zei hij dat de politie hem kwam opzoeken, maar uit de verklaring van G.U. Wijbenga (pp. 363 e.v.) blijkt dat Wetzels zelf te kennen had gegeven dat hij door gevoelens van wroeging een verklaring wilde afleggen naar aanleiding van de uitzending van Peter R. de Vries. Ook kan bij hem een financieel motief niet worden uitgesloten.

De omstandigheden waaronder Wetzels naar zijn zeggen het verhaal van Hagemann hoorde, bieden geen gelegenheid zijn verhaal te toetsen aan verklaringen van anderen. Voor het overige is het verhaal van Wetzels zo summier dat zij geen gelegenheid biedt voor nadere toetsing.

Conclusies

De verklaringen van de vier getuigen zijn uiterst summier. Daardoor kunnen de verklaringen niet onderzocht worden aan de hand van de omstandigheden waaronder de waarnemingen plaats vonden. De uitzondering daarop vormt de verklaring van Van Wijk. Haar verklaring is dermate weinig consistent, dat niet bepaald kan worden of één van de verklaringen juist zou kunnen zijn.

Bij het tot stand komen van in ieder geval drie van de vier verklaringen hebben de uitzendingen van Peter R. de Vries een grote rol gespeeld. Voor Van der Meer was de komst van De Vries de aanleiding om haar verhaal te vertellen. Of door die komst haar geheugen getriggerd is of dat die komst haar de gelegenheid bood Hagemann een hak te zetten, kan op grond van het door mij onderzochte materiaal niet bepaald worden. Zowel de verklaringen van Akkerman als van Wetzels zijn tot stand gekomen na de uitzendingen. Daardoor kan een financieel motief niet worden uitgesloten.

---

4. Ik verifieerde dat bij Urka's advocaat, mr. C. Korvinus.

5. Daarbij kan overigens niet uitgesloten worden dat zij een motief hebben om het verhaal van Akkerman niet te bevestigen. Of dat al dan niet het geval is, kan ik niet beoordelen.

NSCR

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

> Elk van de verklaringen is afgelegd vele jaren nadat de waarneming zou hebben plaatsgevonden. Op die grond kan verwacht worden dat de getuigen slechts in staat zijn weinig details te vertellen. Maar dat tijdsverloop biedt ook ruime mogelijkheid tot zodanige veranderingen in de herinnering dat de verklaringen mogelijk weinig relatie meer met de werkelijkheid hebben.

Tot slot kan bij geen van de vier getuigen worden uitgesloten dat zij op grond van bedreiging bepaalde feiten niet vertellen of juist omdat zij een wraakmotief hebben onjuist verklaren.

Tot slot werd mij gevraagd welke invloed de uitzendingen van Peter R. de Vries hadden. Voor in ieder geval Akkerman en Wetzels waren die uitzendingen de aanleiding om met een verklaring te komen. Niet bepaald kan worden of zij de inhoud van hun verklaringen hebben gebaseerd op de inhoud van de uitzendingen. Evenmin kan ik uitsluiten dat die uitzendingen – en *Opsporing Verzocht* – hen een financieel motief hebben gegeven voor de afgelegde verklaringen.

Bij de reconstructies in de uitzendingen werd gebruik gemaakt van een acteur die sterk lijkt op Hagemann. Maar ook komt Hagemann zelf in beeld. Hoewel zijn gezicht gedeeltelijk was afgedekt, herkende ik hem, terwijl ik hem slechts bij één gelegenheid heb gezien. Ik zie niet in dat de gebruikte acteur een 'herkenningseffect' daarnaast versterkt zou hebben.

Ik hoop dat bovenstaande een zinvolle bijdrage levert aan de verdere besluitvorming in deze zaak. Op grond van HR 27 januari 1998, *NJ* 1998, 404 (*Schoenmaker*) sluit ik een curriculum vitae in.

Met vriendelijke groet,

P.J. van Koppen

Bijlage